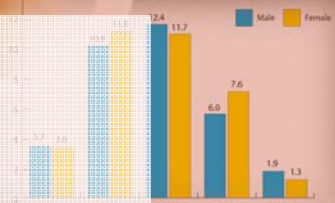

Barbainé Bérci Klára

Jog- és adatvédelem a gyermekellátásban. A szakmai etika kérdései

A követelménymodul megnevezése:
Gyermekellátási alapfeladatok

A követelménymodul száma: 1868-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-001-50

JOG- ÉS ADATVÉDELEM A GYERMEKELLÁTÁSBAN. A SZAKMAI ETIKA KÉRDÉSEI

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Életünket lépten – nyomon átszövik a szabályozók, a jogi kérdések, azonban gyakran tehetetlenül állunk a problémáinkkal szemben, mivel még a jogi nyelvezetet is külön meg kellene tanulnunk. A mindennapokban nem egyszer szembesülünk azzal, hogy ilyen kérdésekben nem vagyunk elég jártasak. Az alábbi három fórum bejegyzés példázza, ezzel a nehézséggel nem vagyunk egyedül.

1. "Panaszosunk azzal keresett meg, hogy a vonatjegyét szeretne volna megváltani a MÁV jegypénztárában, a szabályszerűen kitöltött csekket a pénztáros hölgy szeme előtt írta alá – ám szemüveg nem lévén nála, tévedésből az Elfogadó és nem a Felhasználó részére előnyomtatott helyen. A pénztáros hölgy ezek után nem volt hajlandó elfogadni a csekket, mondván, hogy ez már így rontottnak minősül, emberünk pedig megszégyenülten kullogott a közeli ATM-hez."
2. "Van két családba fogadott nagy fiam, a nagyobbik tavalay betöltötte a 18-at. Családi pótlék és egyéb ellátások ügyében intézkedtünk és pofon vágott a felismerés, hogy a családba fogadott gyermekek mennyivel hátrányosabb helyzetben vannak, mint a nevelő szülőknél elhelyezettek – egy csomó dolog nincs szabályozva rájuk vonatkozólag."
3. "(...) válásunkat követően a kislányom az apjával maradt, a bíróság is ezt a megállapodást foglalta határozatába. Volt férjem Karácsony előtt megkeresett, hogy elutazik egy vidéki városba a rokonaihoz, és nálam hagyja addig a kislányunkat. Azóta nem láttuk, nem keresett bennünket, a rokonai nem tudnak róla. (...) Kérdésem, hogy mi tévő legyek? (...)"¹

Bemelegítésként páros munkában beszéljék meg, majd rögzítsék hová fordulnának segítségért, mit tennének az érintett személyek helyében! A továbbiakban a jogi alapfogalmakat, alkotmányos jogainkat, az állami ellátásokat szabályozó alapokat tartalmazza a szakmai információ.

---

¹ <http://www.koziglap.hu/index.php?name=Forums&file=viewtopic&p=7247> 2010. június 20.

1. _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

2. _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

3. _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. Alapfogalmak

Jog: az állam által alkotott és szankcionált magatartási szabályok összessége, mely a társadalom fejlődésével folyamatosan változik és maga is kiváltja jogszabályok képződését.

Állam: a polgárok megbízásából szervezi a társadalom életét, és biztosítja a működését.

Normák: kulturális, történelmi hagyományokon alapuló szabályok. Társadalmanként és történelmi távlatokban is változó, íratlan. A társadalmi érintkezés során, a társadalom tagjainak tevékenységekor érvényesülnek. A szabályok a társadalom tagjainak viselkedését befolyásolják, értéket közvetítenek.

Jogi normák: mesterséges képződmény, hat rá a társadalom fejlődése – a társadalom, mint szervezet rendszer működőképessége érdekében szükséges írott normák.

Jogforrások: tágabb értelemben az a társadalmi jelenség, társadalmi viszony, amely kiváltja a jogszabály megalkotását. Alkotmányjogi értelemben a belső jogforrás a társadalmi – emberi viszonyokat szabályozza (kinek a jogosultsága a jogszabály megalkotása); külső jogforrás maga a jogszabály (a jogszabály megismerésének a tárgya).

Jogalkotás: olyan tevékenység, melynek eredményeképpen magatartási szabályok jönnek létre. Célja, hogy előírásokat adjon, követelményeket támasszon. Szankciókat és tilalmakat határoz meg.

- *Szokásjogi jogalkotás:* nem írott jog, az idők során kialakult szokások, melyek beépültek a társadalom működésébe, és így jelennek meg hivatkozási alapként.
- *Törvényi jogalkotás:* írott jogszabályok hierarchikus rendjében rögzített normák. Két fő szintje a törvényalkotás = központi normák, és a rendeletalkotás = helyi normák.

Jogforrási hierarchia: a jogalkotók elhelyezkedését mutatja a társadalmi struktúrában, Alkotmány + Országgyűlés + Kormány + Önkormányzatok.

Jogszabályi hierarchia: Alkotmány + Törvény + Rendelet

Jogszabály érvényes:

- ha a jogszabályi hierarchiába illeszkedik;
- tartalma nem ellentétes magasabb rendű jogszabállyal;
- kihirdetett a Kormány hivatalos lapjában = Magyar Közlöny;
- mindenki számára elérhető, nyilvános.

Hatálya:

- területi – Hol?
- Időbeli – Mikortól? (Visszaható hatályú nem lehet a jogszabály!)

- Személyi – Kire, mire vonatkozik?

Jogszabályokat minden esetben a helyesírás és a logika szabályainak megfelelően, közérthetően, egyértelműen kell megfogalmazni – az írásjeleknek fontos szerepük van.

Törvényt csak az Országgyűlés alkothat egyszerű-, vagy kétharmados szótöbbséggel. Az állampolgárok státuszát érintő kérdéseket szabályozzák.

Rendelet alkotására a Kormány, annak miniszterei és az Önkormányzatok jogosultak. Általában csak törvényi felhatalmazás alapján van rendeletalkotásra lehetőség, de a Kormány saját hatáskörében e nélkül is alkothat rendeletet. A törvényi felhatalmazás nem ruházható át senkire.

A *nemzetközi szerződések* külön eljárás során válnak a belső jog részévé:

- Parafálás = aláírás
- Ratifikálás = megerősítés
- Kihirdetés

A törvényhozás *területei*:

Állampolgári jogok	Társadalmi rend	Gazdaság
Állampolgárság	Államszervezet	Pénzügyek
Menekültek, bevándorlók	Bíróságok	Adótörvények
Család, házasság	Népszavazás	Illetéktörvény
Gyülekezés, szólásszabadság	Miniszterek hatásköre	Költségvetési törvény
Sajtószabadság	Bűncselekmények szabályai	Tulajdon viszonyok
Tulajdon és birtokviszonyok védelme	Érdekképviselet	Gazdasági társaságok
Öröklés		

2. Emberi- és szabadságjogok

Az alapvető jogok forrása az Alkotmány és a nemzetközi egyezmények. Ezek közös jellemzői:

- az adott állam értékeiből és belső berendezkedésétől függ,
- kinyilatkoztatás jellegűek, nem tartalmazzák a jog belső tartalmát,
- korlátozni csak az Országgyűlés által elfogadott törvénnyel lehet,
- kifejezik az állam és az egyén kapcsolatát, megalapozzák a közöttük levő viszonyt.

Egyenjogúság, jogegyenlőség: az emberek közti faji, vallási, nem, kor szerinti megkülönböztetés tilalma. A törvény előtti egyenlőséget, adózás előtti egyenjogúságot, jogalanykénti egyenlőséget jelent. A jogok és kötelezettségek rendszerében minden ember jogképes, a fogantatás pillanatától.

Alapvető személyi- és szabadságjogok: az élethez, testi épséghez, emberi méltósághoz való jog. Ide tartozik a gyermek és ifjúság, a család védelme; a személyes szabadság, mozgásszabadság, jó hírnév, magánlakás, magántitok védelme; a személyes adatok védelme; a gondolat, lelkiismeret és a vallás szabadsága; a megfelelő, tisztességes eljáráshoz való jog; védelemhez való jog (nyilvános tárgyalás, ártatlanság véelme, jogorvoslat joga).

Politikai és szabadságjogok: a közéletben való részvételt szentesítik. Ide tartoznak: a véleménynyilvánítás, szólásszabadság (korlát lehet a jó hírnévhez való jog); sajtószabadság, közérdekű információhoz való jog, egyesülési, gyülekezési jog; panaszjog; választójog.

Kulturális, szociális és gazdasági jogok: az állam teljesítőképességének függvényei. Munkahelyteremtés, a munka mennyiségének és minőségének megfelelő jövedelem; pihenéshez, érdekvédelemhez való jog; sztrájkhoz való jog; magántulajdon védelme; vállalkozáshoz való jog; versenyjog; öregség, betegség, rokkantság esetén gondoskodás, segítség; egészségvédelemhez való jog; az épített és természetes környezet védelme; művelődéshez való jog; tanítás – tanulás szabadsága; kultúrához való hozzáférés lehetősége; tudományos élet szabadsága.

Harmadik generációs jogok: a fejlődéshez, békéhez való jog. Az emberiség közös örökségének szabad használatához való jog és védelmének kötelezettsége; környezetvédelemhez tartozó jogok.

Státuszjogok: az egyén helyzetét meghatározó – védő jogok. Állampolgárság jogintézménye; nemzeti, nyelvi és etnikai kisebbségek védelme; kultúra, hagyomány, nyelv ápolása, anyanyelvi oktatás, kisebbségek egyenjogúsága, önkormányzata.

Kötelezettségek:

- gazdasági, anyagi szolgáltatási kötelezettség, amely a közteherviselés (Személyi jövedelemadó, Általános Forgalmiadó, helyi adók, illetékek);
- polgárvédelem, hadkötelezettség;
- kiskorú nevelésének, taníttatásának kötelezettsége.

3. Az Alkotmány

Meghatározza az állam kereteit és jogait, valamint az állampolgárok jogait és kötelezettségeit. Kifejezi a társadalmi berendezkedést, megállapítja és biztosítja a személyes szabadságjogokat és a jogegyenlőséget. Célja, hogy garantálja az állampolgárok számára a szabadságot, jogaik tiszteletben tartását, és védelmét a hatalommal szemben. Deklaratív, azaz kinyilatkoztató, ezért tartalmát törvényi és rendeleti szinten fel kell dolgozni.

Alkotmányossági követelmények:

1. Érvényesüljön benne a népszuverenitás (népfelség) és népképviselő elve.
2. A hatalmi ágak szétválasztása és egyensúlyának kialakítása:
3. Törvényhozó, azaz a jogalkotás

4. Végrehajtó, azaz az alkalmazás, betartás
5. Bírói, azaz a szankcionálás, igazságszolgáltatás.
6. E szervek önállóak, egymás munkáját kontrolálják. Új hatalmi ágak az önkormányzatok és a média. A hatalom megosztásában a feladatok megosztása érvényesül.
7. Törvények uralma és a jogállamiság megvalósítása – olyan jogi normák, amelyek erővel bírnak. A jogállam megvalósítása a működéshez szükséges intézményrendszer kiépítése.
8. Egyenjogúság elve: tartalmazza a törvény előtti egyenlőséget, az esélyegyenlőséget, pozitív diszkriminációt, szolidaritást.
9. Az emberi jogok tiszteletben tartásának kinyilvánítása és garantálása, ennek figyelembe vételével alkothatók a jogszabályok.

4. A hatalommegosztásban résztvevő önálló szervek rendszere, feladatai

Országgyűlés: törvényalkotó népképviselői szerv – választással alakul. Törvényt csak az Országgyűlés alkothat, meghatározza a Kormány felépítését, szervezetét, a kormányzás irányát.

Köztársasági elnök: kifejezi a nemzeti egységet, örökdik a demokratikus működés felett. Megjeleníti az államot a nemzetközi kapcsolatokban, kinevezi a nagyköveteket, tábornokokat – ő a fegyveres erők főparancsnoka. Rendkívüli állapotot rendelhet el, kitűzi az országgyűlési és önkormányzati választások napját. Gyakorolja az egyéni kegyelmezés jogát.

Kormány: a törvényben megfogalmazottak végrehajtásának irányítója, működteti a közigazgatást, irányítja a kormányzati szerveket.

Alkotmány Bíróság: feladata az Alkotmány védelme. Döntésit testületileg hozza, tagjait az Országgyűlés nevezi ki határozott időre. A működésére vonatkozó törvényt az Országgyűlés alkotta, ez közvetve függő helyzetet eredményezhet.

Bíróságok: az igazságszolgáltatás szervei. Alkotmányos alapelvek biztosítják működésük kereteit, csak a törvénynek vannak alávetve. A jogegyenlőséget kötelesek biztosítani. Függetlenek, bár a Legfelsőbb Bíróság elnökét az Országgyűlés választja határozott időre.

Ügyészség: végzi a törvényességi felügyeletet. Feladatuk a vádképviselő, és egyes szervek (pártok) működésének törvényességi felügyelete. A legfelsőbb ügyészt az Országgyűlés választja határozott időre.

Önkormányzatok: egy adott település lakosságát jelentik. Tevékenysége felett csak törvényességi felügyeletet gyakorolhatnak, függetlenek. Népképviselői szerv, választott testület irányítja. Működésüket az Országgyűlés külön törvényben szabályozza, e törvény keretei között saját szervezeti és működési szabályzatában alakíthatják ki működésük részletes kereteit, rendjét.

Ombudsman: magyar nevén *országgyűlési biztos*, olyan saját hivatallal rendelkező, az Országgyűlés által megválasztott köztisztviselő, aki tevékenységében más állami szervektől független, és csak az őt megválasztó országgyűlésnek tartozik felelősséggel. Az ombudsman feladata elsősorban a közigazgatásban, de az igazságszolgáltatás kivételével valamennyi állami szervnél, panasz alapján vizsgálat indítása, a jogsértőnek talált gyakorlatról a szerv értesítése és a panaszos jogainak képviselete. Az ombudsman nem hozhat kötelező intézkedéseket, nem alkalmazhat jogi szankciókat, vizsgálatainak eredményét a sajtóban közzé teheti. Napjainkban a következő területeknek van országgyűlési biztosa:

- Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa,
- Nemzeti- és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa,
- Adatvédelem Országgyűlési Biztosa,
- Jövő Nemzedékének Országgyűlési Biztosa.

A következőkben az alábbi Alkotmány részből gyűjtse ki, majd írja a megfelelő törvénykezési terület oszlopába az oda tartozó paragrafust, bekezdést. Páros munkában beszéljék meg a csoportosításokat!

„1. § Magyarország: köztársaság.

2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.

(2) A Magyar Köztársaságban minden hatalom a népé, amely a népszuverenitást választott képviselői útján, valamint közvetlenül gyakorolja.

(3) Senkinek a tevékenysége sem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetőleg kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és egyben köteles fellépni.

2/A. § (1) A Magyar Köztársaság az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján — az Európai Uniót, illetőleg az Európai Közösségeket (a továbbiakban: Európai Unió) alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig — egyes, Alkotmányból eredő hatásköreit a többi tagállammal közösen gyakorolhatja; e hatáskörgyakorlás megvalósulhat önállóan, az Európai Unió intézményei útján is.

(2) Az (1) bekezdés szerinti nemzetközi szerződés megerősítéséhez és kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

3. § (1) A Magyar Köztársaságban a pártok az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok tiszteletben tartása mellett szabadon alakulhatnak, és szabadon tevékenykedhetnek.

(2) A pártok közreműködnek a népakarat kialakításában és kinyilvánításában.

(3) A pártok közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak. Ennek megfelelően egyetlen párt sem irányíthat semmiféle állami szervet. A pártok és a közhatalom szétválasztása érdekében törvény határozza meg azokat a tisztségeket, közhivatalokat, amelyeket párt tagja vagy tisztségviselője nem tölthet be.

4. § A szakszervezetek és más érdekképviselők védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit.

5. § A Magyar Köztársaság állama védi a nép szabadságát és hatalmát, az ország függetlenségét és területi épségét, valamint a nemzetközi szerződésekben rögzített határait.

6. § (1) A Magyar Köztársaság elutasítja a háborút, mint a nemzetek közötti viták megoldásának eszközét, és tartózkodik a más államok függetlensége vagy területi épsége ellen irányuló erőszak alkalmazásától, illetőleg az erőszakkal való fenyegetéstől.

(2) A Magyar Köztársaság együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával.

(3) A Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.

(4) A Magyar Köztársaság az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében.

7. § (1) A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.

(2) A jogalkotás rendjét törvény¹⁶ szabályozza, amelynek elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

8. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.

(2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.

(4) Rendkívüli állapot, szükségállapot vagy veszélyhelyzet idején az alapvető jogok gyakorlása — az 54–56. §-ban, az 57. § (2)–(4) bekezdésében, a 60. §-ban, a 66–69. §-ban és a 70/E. §-ban megállapított alapvető jogok kivételével — felfüggeszhető vagy korlátozható.

9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.

10. § (1) A magyar állam tulajdona nemzeti vagyon.

(2) Az állam kizárólagos tulajdonának, valamint kizárólagos gazdasági tevékenységének körét törvény határozza meg.

11. § Az állam tulajdonában álló vállalatok és gazdálkodó szervezetek a törvényben meghatározott módon és felelősséggel önállóan gazdálkodnak.

12. § (1) Az állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szervezeteket, elismeri a szervezetek önállóságát.

(2) Az állam tiszteletben tartja az önkormányzatok tulajdonát.

13. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot.

(2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben szabályozott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

14. § Az Alkotmány biztosítja az öröklés jogát.

15. § A Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.

16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.

17. § A Magyar Köztársaság a rászorulókról kiterjedt szociális intézkedésekkel gondoskodik.

18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.²

Állampolgári jogok	Társadalmi rend	Gazdaság

² 1949. évi XX. törvény A Magyar Köztársaság Alkotmánya

--	--	--

- ¹ Kihirdetve: 1949. VIII. 20. A címet módosította: 1989. évi XXXI. törvény 38. § (1). Az Alkotmány módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt, 2009. október 23-án hatályos szövegét, amely kizárólag a Magyar Közlöny tőpéldányainak elhasználásával, a kihirdetett szövegek legteljesebb tiszteletben tartásával készült; ennek megfelelően a nyomdahibákat, továbbá a helyesírási és nyelvhelyességi, valamint a jogszabály-szerkesztési hibákat is betűhíven tartalmazza, lásd a Magyar Közlöny 2009. évi 150. számában.

A következő jogszabály részletben keresse meg azokat a mondatokat (és húzza alá), amelyek megfogalmazása nem felel meg a helyesírás és logika szabályainak, illetve nem igazán egyértelmű, közérthető.

„6. § (1) A községnek, városnak, fővárosnak és kerületeinek (továbbiakban: települési önkormányzat), a megyei önkormányzatnak egymástól eltérő feladat- és hatáskörei lehetnek:

a) a helyi önkormányzatok a helyi igényektől és teljesítőképességtől függően egymástól eltérő önkormányzati feladat- és hatásköröket vállalhatnak;

b) törvény a nagyobb lakosságszámú és teljesítőképességű önkormányzatoknak — más helyi önkormányzatokhoz képest — több kötelező feladat- és hatáskört állapíthat meg. A kisebb lakosságszámú település önkormányzata — amennyiben saját maga vagy társulásával arról közösen gondoskodni tud — működési területén önként vállalhatja a törvény által a nagyobb lakosságszámú települési önkormányzatnak, illetve megyei önkormányzatnak kötelezően előírt közszolgáltatás megszervezését. Ilyen esetben költségvetése számára igényelheti az átvállalt feladattal arányos fedezet biztosítását.

(2) A helyi önkormányzat önként vállalt, illetőleg kötelezően előírt feladat- és hatáskörei a helyi közügyek széles körét fogják át. Törvény kivételesen utalhat helyi közügyet más szervezet feladat és hatáskörébe.

(3) A megyei és a települési önkormányzatok között nincs függőségi viszony, a kölcsönös érdekek alapján együttműködnek.

7. § (1) Törvény vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendelet kivételesen a polgármestert, a főpolgármestert, a megyei közgyűlés elnökét államigazgatási hatósági hatáskörrel ruházhatja fel. Törvény vagy kormányrendelet államigazgatási feladatot, hatósági hatáskört állapíthat meg a jegyzőnek, a főjegyzőnek és kivételesen a képviselő-testület hivatala ügyintézőjének is.

(2) Törvényben vagy törvény felhatalmazása alapján kormányrendeletben előírt esetekben honvédelmi, polgári védelmi, katasztrófa-elhárítási ügyekben a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke részt vesz az országos államigazgatási feladatok helyi irányításában és végrehajtásában.

(3) Ha a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke az (1) és (2) bekezdésben biztosított saját államigazgatási feladatkörében, illetve az államigazgatási hatósági hatáskörben jár el, a képviselő-testület nem utasíthatja, döntését nem bírálhatja felül.³

5. Adatvédelem

Az adatvédelem alkotmányos jog, lényege, hogy ne legyen az egyén kiszolgáltatott.

Személyes adat: bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt — közvetlenül vagy közvetve — név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet.

Különleges adat: a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselői szervezeti tagságra, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó adat, valamint a bűnügyi személyes adat.

Bűnügyi személyes adat: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetőleg a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat.

Közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől.

Közérdekből nyilvános adat: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli.

³ 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról

Adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül az adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így például gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adatok további felhasználásának megakadályozása. Adatkezelésnek számít a fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérnyomat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése is.

Adattovábbítás: ha az adatot meghatározott harmadik személy számára hozzáférhetővé teszik.

Nyilvánosságra hozatal: ha az adatot bárki számára hozzáférhetővé teszik.

Adatmegsemmisítés: az adatok vagy az azokat tartalmazó adathordozó teljes fizikai megsemmisítése.

Adatfeldolgozás: az adatkezelési műveletekhez kapcsolódó technikai feladatok elvégzése, függetlenül a műveletek végrehajtásához alkalmazott módszertől és eszköztől, valamint az alkalmazás helyétől.

Személyes adat akkor kezelhető, ha:

- ahhoz az érintett hozzájárul, vagy
- azt törvény vagy — törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben helyi önkormányzat rendelete elrendeli.

Különleges adat akkor kezelhető, ha:

- az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul, vagy
- nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében törvény elrendeli;
- egyéb esetekben azt törvény elrendeli.

Kötelező adatkezelés esetén az adatkezelés célját és feltételeit, a kezelendő adatok körét és megismerhetőségét, az adatkezelés időtartamát, valamint az adatkezelő személyét az adatkezelést elrendelő törvény vagy önkormányzati rendelet határozza meg.

Törvény közérdekből — az adatok körének kifejezett megjelölésével — elrendelheti a személyes adat nyilvánosságra hozatalát. Minden egyéb esetben a nyilvánosságra hozatalhoz az érintett hozzájárulása, különleges adat esetében írásbeli hozzájárulása szükséges. Kétség esetén azt kell vélelmezni, hogy az érintett a hozzájárulását nem adta meg.

Az érintett a hozzájárulását az adatkezelővel írásban kötött szerződés keretében is megadhatja a szerződésben foglaltak teljesítése céljából. Ebben az esetben a szerződésnek tartalmaznia kell minden olyan információt, amelyet a személyes adatok kezelése szempontjából az érintettnek ismernie kell, így különösen a kezelendő adatok meghatározását, az adatkezelés időtartamát, a felhasználás célját, az adatok továbbítását, adatfeldolgozó igénybevételét. A szerződésnek félreérthetetlen módon tartalmaznia kell, hogy az érintett aláírásával hozzájárul adatainak a szerződésben meghatározottak szerinti kezeléséhez. A személyes adatok védelméhez fűződő jogot és az érintett személyiségi jogait — ha törvény kivételt nem tesz — az adatkezeléshez fűződő más érdekek, ideértve a közérdekű adatok nyilvánosságát is, nem sérthetik. A szociális / gyermekellátás területén ilyen szerződés az ellátás tartalmára kötött megállapodás.

Az adatok kezelése, az adatvédelem számos kapcsolódási ponttal rendelkezik a gyermekellátás etikai kérdéseivel, melyek a későbbiek során kerülnek részletes ismertetésre.

Párban dolgozva olvassák el alaposan a következő panaszt. Röviden írják le, milyen okból került át a panasz az Adatvédelmi Biztos hatáskörébe. A megbeszélés után olvassák csak el a konklúziót!

„Egy vidéki városban élő, majdnem teljesen vak hölgy azzal a panasszal fordult az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz, hogy a városi önkormányzat elektronikus úton nem teszi hozzáférhetővé számára a képviselő-testületi ülések előterjesztéseit. Erre azért van szüksége, mert az egyik helyi lapnál szerkesztőként dolgozik, és munkaköri feladatai közé tartozik a testületi ülésekről szóló beszámoló elkészítése. Ennek a feladatának csak úgy tudna eleget tenni, ha az ülések előtt e-mailen megkapná az előterjesztéseket, amelyeket egy speciális program hallhatóvá tesz számára.

A kérelmezőt foglalkoztató helyi lap 2004. szeptemberéig írásos formában rendszeresen megkapta az előterjesztéseket. Miután a helyi lap jogviszonyt létesített kérelmezővel, az új munkatárs fogyatékoságára való tekintettel kérte a város jegyzőjétől, hogy e-mailen is megkaphassák az önkormányzati anyagokat. A város jegyzője a kérelmet elutasította, és ezt követően írásos formában sem küldte meg a helyi lap számára az előterjesztéseket. A kérelmezőt foglalkoztató helyi lap panasszal fordult a Belügyminisztériumhoz, az Ombudsmanhoz – aki az ügyet az Adatvédelmi Biztoshoz tette át – valamint az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumhoz.

A Hatóság beszerezte az ügyben a város jegyzője, és az Adatvédelmi Biztos közötti levelezést. Az Adatvédelmi Biztos adatvédelmi szempontból olyan súlyos jogsértéseket állapított meg, hogy kilátásba helyezte az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 24.§ -ában meghatározott jogkörenek alkalmazását, azaz amennyiben elmaradna a jogsértések saját hatáskörben való orvoslása, úgy kezdeményezné a város képviselőtestületénél a város jegyzőjének fegyelmi felelősségre vonását. A Hatóság tárgyalást tartott az ügyben. A tárgyaláson a város jegyzője visszautasította azt, hogy megsértette volna akár a helyi lappal, akár a kérelmezővel szemben az egyenlő bánásmód követelményét. Ugyanakkor elismerte, hogy új helyzet állt elő azáltal, hogy nem a helyi lap, hanem a nagymértékben látáskárosult személy kéri munkájához a testületi előterjesztések elektronikus formában történő megküldését.

A Hatóság ismertette az ügygel kapcsolatos álláspontját, amely szerint – az Ötv. 17.§ (3) bekezdése szerint a választópolgárok – zárt ülés kivételével – betekinhetnek a képviselőtestület előterjesztéseibe, de mivel a nagymértékben látáskárosult személy vonatkozásában a betekintési jog nem értelmezhető, ezért az előterjesztések elektronikus úton való megküldésével – tulajdonképpen információs-kommunikációs akadálymentesítéssel – az önkormányzatnak biztosítani kellene a kérelmező állampolgári jogainak gyakorlását.⁴

6. Gyermejjogok

⁴ <http://www.egyenlobanasmod.hu/index.php?g=zanza/ez.htm> 2010. Július 05.

A gyerek egyszerűen gyerek, akinek szüksége van az oltalomra, a védelemre, az összefogásra törvényes keretek között. A felnőttek feladata, hogy megóvják, védelmezzék a gyermekeket a gyermekkereskedelem, a prostitúció és pornográfiának veszélyétől, valamint ha kell, megbüntessék, helyes irányba tereljék az eltévedt gyermekeket, csínyei, szófogadatlanságai, olykor erőszakos cselekedetei, esetén.

A gyermek, fizikai és szellemi fejletlensége miatt, különös biztosítékokat és gondozást igényel, beleértve a megfelelő jogi védelmet mind születése előtt, mind születése után. Az Alkotmány 67. § (1) bekezdése szerint "A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges." Mindennek alapján a gyermekek jogairól és védelméről külön törvény rendelkezik, mely részletesen a későbbi modulfüzetekben kerül feldolgozásra. Itt röviden a jogok és kötelességek mellett a büntethetőség kérdéséről is kell beszélnünk.

Gyermeki jogok:

A gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez.

Joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, valamint önálló életvitelének megteremtéséhez.

A fogyatékos, tartósan beteg gyermeknek joga van a fejlődését és személyisége kibontakozását segítő különleges ellátáshoz.

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségére káros szerek ellen védelemben részesüljön.

Joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással — fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal —, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak.

Joga van ahhoz, hogy a médiában fejlettségének megfelelő, ismeretei bővítését segítő, a magyar nyelv és kultúra értékeit őrző műsorokhoz hozzáférjen, továbbá hogy védelmet élvezzen az olyan káros hatásokkal szemben, mint a gyűlöletkeltés, az erőszak és a pornográfia.

A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani.

A gyermeknek joga van — örökbefogadó családban vagy más, családot pótló ellátás formájában — a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodást helyettesítő védelemhez.

A gyermek helyettesítő védelme során tiszteletben kell tartani lelkiismereti és vallásszabadságát, továbbá figyelemmel kell lenni nemzetiségi, etnikai és kulturális hovatartozására.

Ha a törvény másként nem rendelkezik, a gyermeknek a szülő felügyeleti joga megszűnése esetén is joga van származása, vér szerinti családja megismeréséhez és — a vér szerinti család beleegyezése mellett — a kapcsolattartáshoz.

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy mindkét szülőjével kapcsolatot tartson abban az esetben is, ha a szülők különböző államokban élnek.

A gyermeknek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz, és ahhoz, hogy tájékoztatást kapjon jogairól, jogai érvényesítésének lehetőségeiről, továbbá ahhoz, hogy a személyét és vagyonát érintő minden kérdésben közvetlenül vagy más módon meghallgassák, és véleményét korára, egészségi állapotára és fejlettségi szintjére tekintettel figyelembe vegyék.

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy az őt érintő ügyekben, törvényben meghatározott fórumoknál panasszal éljen.

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy alapvető jogai megsértése esetén bíróságnál és törvényben meghatározott más szerveknél eljárást kezdeményezzen.

Az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek joga különösen, hogy életkorához, egészségi állapotához, fejlettségéhez, valamint egyéb szükségleteihez igazodóan állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátásban, gondozásban, — nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozását figyelembe vevő — megfelelő nevelésben, oktatásban részesüljön;

- a gondozási helyének megváltoztatását, gyermekével vagy testvéreivel való együttes elhelyezését kezdeményezze,
- felzárkóztató, tehetségfejlesztő programokon és érdeklődésének megfelelő szabadidős foglalkozásokon vehet részt,
- vallási vagy lelkiismereti meggyőződését szabadon megválassza, kinyilvánítsa és gyakorolja, valamint hit- és vallásoktatásban vegyen részt,
- véleményt nyilvánítson a részére biztosított nevelésről, oktatásról, ellátásról, a személyét érintő kérdésekben meghallgassák, tájékoztassák,
- érdekei képviseletére gyermekönkormányzat létrehozását kezdeményezze, támogatást kapjon gondozójától, törvényes képviselőjétől családi környezetébe való visszatéréséhez,
- családi környezetébe való visszatérését kezdeményezze,
- személyes kapcsolatait ápolhassa,
- a személyes tulajdon szokásos tárgyaihoz fűződő jogait gyakorolhassa,
- utógondozásban részesüljön.

Ha a gyermek személyiségfejlődését a szülők, rokonság hátrányosan befolyásolja, a szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult közeli hozzátartozó kapcsolattartási joga a törvényben foglaltak szerint korlátozható, megvonható vagy szüneteltethető.

A speciális gyermekotthonban vagy gyermekotthon speciális csoportjában elhelyezett gyermekeket — helyzetére való tekintettel — fokozott védelemben kell részesíteni. A speciális gyermekotthonban elhelyezett gyermek

- egészségügyi ellátására, személyisége korrekciójához szükséges terápiára az állapotának megfelelő és a többi gyermek biztonságát védő módon,
- gondozása és nevelése során jogait, személyes szabadságát korlátozó intézkedés alkalmazására csak feltétlenül indokolt esetben önmaga vagy mások veszélyeztetése esetén kerülhet sor.

A gyermek kötelessége, hogy

- gondozása és nevelése érdekében szülőjével vagy más törvényes képviselőjével, gondozójával együttműködjön,
- képességeinek megfelelően tegyen eleget tanulmányi kötelezettségének,
- tartózkodjék az egészségét károsító életmód gyakorlásától és az egészségét károsító szerek használatától.⁵

Gyermekkorú (14 év alatti) nem büntethető, fiatalkorú (14–18 év): specifikus büntetéseket kaphat, például javítóintézet, közmunka, pénzbüntetés, kényszergyógyítás, pártfogó felügyelet, mediáció.

Kiscsoportban (3 – 5 fő) olvassák el alaposan az alábbi szakirodalmat, majd a tartalmát dolgozzák fel alkotmányossági és gyermekjogi szempontból! (A teljes szöveg segíti a jogi nyelvezet értelmezését.)

"A lakóhely szabad megválasztásához fűződő jog a gyermekjogok tükrében⁶ (Részlet a kisebbségi ombudsman 2001-es beszámolójából)

Az elmúlt évben súlyos – a média figyelmét is felkeltő – alkotmányos jogi sérelmeket felvető beadványt juttatott el hozzánk az Országos Cigány Önkormányzat megyei koordinátora a szülők és öt gyermekük képviseletében.

A panasz két, egymáshoz kapcsolódó tényállítás ismertetésével foglalható össze:

- A panaszost és családját a helyi körjegyző nem engedte bejelentkezni a saját tulajdonukban álló ingatlanba;

⁵ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

⁶ <http://www.romnet.hu/jogtar/2001kjolakh.html> 2010.07.10.

- ugyanakkor a helyi iskola igazgatónője éppen a lakcím-bejelentés hiánya miatt tagadta meg a tanköteles gyermekek iskolába történő felvételét.

A panasz kapcsán az ombudsman vizsgálatot indított, melynek keretében tájékoztatást kért a település körjegyzőjétől. A körjegyző elmondása szerint a családnak a községbe való költözése 1998-ra tehető, és a tulajdonos kizárólag ekkor próbált meg lakcím-bejelentést tenni. Álláspontja szerint az ingatlan használatbavételi engedélyének hiánya miatt az akkori körjegyző ezt indokoltan tagadta meg.

A panaszosok állítása szerint viszont 1999. elejétől kezdődően – már az ideiglenes használatbavételi engedély birtokában – több alkalommal megkísérelték a lakcím-bejelentést a polgármesteri hivatalban, azonban kérésüket mindannyiszor elutasították. A panaszosok egyetlen lakcím-bejelentési kezdeményezésének sem találtak írásos nyomát. A panaszban szerepel, hogy az édesanya 1999 őszén szeretne volna tanköteles gyermekeit a helyi általános iskolába beíratni. Az iskola igazgatónője azonban a következő indokolással utasította el kérését:

"Személyes megbeszélésünkre hivatkozva közlöm Önnel, hogy iskolámba nem áll módomban gyermekeit felvenni, mivel sem Ön, sem pedig gyermekei nem rendelkeznek a községünkben sem állandó, sem pedig ideiglenes lakcímmel."

A vizsgálat alapján a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa az alábbi megállapításokat tette:

A lakcím-bejelentésről:

A polgárok személyes adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (Nytv.) 34.§-a szerint a törvény alapján lefolytatott eljárásra az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (a továbbiakban: Áe.) rendelkezéseit kell alkalmazni. Az Áe. 27.§-a szerint az ügyfél a nyilatkozatait szóban és írásban teheti meg. Ha az ügyfél a nyilatkozatát szóban teszi meg, akkor a megkeresett szervnek az elhangzottakat jegyzőkönyvbe kell foglalnia. Az így indult eljárás eredményeként a közigazgatási szervnek érdemi, alakszerű határozatot kell hoznia, amely tartalmazza a jogorvoslat lehetőségét és az ügyfél érdemi tájékoztatását is.

Elsődlegesen tehát az állapítható meg, hogy a közigazgatási szerv köteles alakszerű határozat formájában dönteni az elutasításról. Ez a használatbavételi engedéllyel nem rendelkező ingatlan esetében is kötelessége lett volna a jegyzőnek. A határozat hiánya megfosztotta az érintetteket az Alkotmány 57.§ (5) bekezdésében rögzített jogorvoslatihoz való alkotmányos alapjoguktól.

A Nytv. nem biztosít a jegyzőnek mérlegelési lehetőséget a lakcím-bejelentés tudomásulvételével összefüggő elsőfokú hatósági feladatai ellátása során: eljárása keretében csupán a bejelentéskor közölt adatok valóságát ellenőrizheti. A jegyző a lakcím-bejelentési kérelmet csak a jogszabályban meghatározott esetekben utasíthatja el, így különösen akkor, ha a bejelentett lakcím nem valós vagy a bejelentőlapot a szállásadó (tulajdonos) nem írta alá.

Ideiglenes használatbavételi engedéllyel az ingatlan már nem minősül fiktív címnek, így a bejelentkezést erre hivatkozva nem lehet megtagadni.

Amennyiben a panaszos állítása felel meg a valóságnak – tehát az ideiglenes használatbavételi engedély birtokában több alkalommal is próbálkoztak lakcímbejelentést tenni –, a jogorvoslati jog hiányán túl sérült a tartózkodási (és lakóhely) szabad megválasztásához fűződő, az Alkotmány 58.§-ában foglalt alkotmányos jog is.

Az eljárásunk során nem lehetett bizonyítani, hogy az elmúlt években a tulajdonos és családja valóban tettek-e újabb kísérletet a lakcím-bejelentésre. Ennek a kérdésnek tisztázását nehezítette az a tény, hogy a család tagjai írástudatlanok, így írásbeli kérelmet sem nyújthattak be a jegyzőhöz. Nem életszerű azonban az, hogy csak a jegyző által elismert időpontban próbáltak volna bejelentkezni a településre.

A rendelkezésünkre álló adatok szerint a család 1998 őszétől életvitelszerűen a településen lakott, és az önkormányzatnak tudomása volt a jelenlétükről. Ezt támasztják alá az alábbi tények:

1999. április 7-én a polgármester a család ingatlanára kiadott ideiglenes használatbavételi engedély felülvizsgálatát kérte az illetékes megyei jogú város építésigazgatási iroda vezetőjétől. A megkeresésben foglaltak szerint "a szennyvízkifolyócső végén látszik, hogy a vezeték használatban volt".

1999. szeptember 23-án a rendőrök a tulajdonosnő élettársát igazoltatták, aki akkor elmondta, hogy a személyi igazolványába bejegyzett lakcíme megszűnt – onnan több hónapja elköltözött –, de a másik településen lakcímét nem tudta bejelenteni. Ezért – az igazoltatás során feltárt szabálysértésre figyelemmel – a helyi rendőrőrs parancsnoka lakcím-bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt szabálysértési feljelentést tett ellene a tartózkodási helye szerint illetékes körjegyzőnél.

A körjegyző azonban illetékességének hiányára hivatkozva, a feljelentést áttette a városi önkormányzat szabálysértési irodájához, mivel az elkövető állandó lakcíme a megyeszékhelyen volt.

Az áttételre annak ellenére került sor, hogy a törvény lehetővé teszi "az eljárás gyorsabb és eredményesebb lefolytatása érdekében az elkövető tartózkodási helye szerint illetékes szabálysértési hatóság" eljárását is. A körjegyző tehát nem tisztázta a tényállást, indokolatlanul döntött a szabálysértési feljelentés áttételéről, és amit a legsúlyosabb mulasztásként értékelhetünk: nem vizsgálta a feljelentés alapjául szolgáló elkövetői magatartást.

A szabálysértési tényállás teljes körű tisztázása alapján meggyőződhetett volna arról, hogy az eljárás alá vont személy kísérletet tett lakcím-bejelentési kötelezettsége teljesítésére, tehát a szabálysértési eljárást vele szemben vétkessége bizonyítása nélkül folytatták le. (Az illetékes rendőrkapitányság egyébként több alkalommal is megkereste a polgármesteri hivatalt a tulajdonosnő fiára és élettársára kiszabott szabálysértési bírság adók módjára történő behajtása érdekében. A körjegyzőnek tehát minden ilyen alkalommal kötelessége lett volna annak tisztázása, hogy ténylegesen a településen laknak-e az érintettek, és miért nem tettek eleget lakcím-bejelentési kötelezettségüknek.)

Összefoglalva a fentieket, azt állapítottuk meg, hogy mind az önkormányzat illetékesei, mind a jegyző tisztában voltak azzal, hogy panaszos és családja életvitelszerűen a településen lakik, ennek ellenére "hivatalosan" nem vették ezt tudomásul. A jegyző felelősségét az sem kérdőjelezheti meg, hogy a lakcím-bejelentési eljárás kérelemre – tehát nem hivatalból – indul, mert az ilyen eljárások esetében is elvárható, hogy a közigazgatási szerv a szükséges tájékoztatással lássa el az ügyfeleket.

A vizsgált ügyben a lakcím-bejelentés elmulasztása nemcsak a rendőrség szabálysértési feljelentését vonta maga után, hanem azzal a következménnyel járt, hogy a panaszos gyermekeit megfosztották a közoktatási intézményben való részvétel – a tanulás – lehetőségétől. Az Alkotmány 2.§-ában foglalt jogállamiság elvéből következő jogbiztonság elvét sérti, ha a közigazgatás "lemond" azon személyek ügyeinek intézéséről, akik helyzetükből adódóan nem tudnak jogaik védelmében fellépni. A panaszos szülők írástudatlanok, nincsenek tisztában a jogszabályi előírásokkal, ezért fokozottan elvárható lett volna, hogy a településre költözésüket követően az önkormányzat illetékesei, illetőleg a polgármesteri hivatal dolgozói – figyelemmel a humánus, a gyors és egyszerű államigazgatási eljárás alapelveire – segítséget nyújtsanak számukra. Ennek elmaradása a család öt kiskorú gyermekének fejlődését is veszélyeztette.

A gyermekek iskoláztatásáról és védelméről:

A Kotv. 13.§ (1) bekezdése szerint – összhangban az Alkotmány 67.§ (2) bekezdésével – a szülőt megilleti a nevelési, illetőleg a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga. Az Alkotmány és a Kotv. szabályait, valamint más tanügyi igazgatási rendelkezéseket összevetve megállapítható, hogy a települési önkormányzat fenntartásában működő általános iskola nem tagadhatja meg a tanköteles gyermekek felvételét helyi lakcím hiányára hivatkozva.

Az iskola igazgatónőjének a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gytv.) 17.§-a alapján kötelessége jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgálatnál a gyermek veszélyeztetettsége esetén, márpedig tanköteles gyermekek beiskolázatlansága – a közoktatásban való részvétel lehetőségétől történő megfosztása – súlyosan veszélyezteteti értelmi, erkölcsi és érzelmi fejlődésüket.

A Gytv. alapvető célkitűzése a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, valamint a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése. A Gytv. 14.§ (3) bekezdése szerint a gyermekvédelmi rendszer működtetése állami és önkormányzati feladat. A gyermekek védelmét biztosító hatósági feladat- és hatásköröket a helyi önkormányzat képviselő-testülete és a települési önkormányzat jegyzője gyakorolja. A gyermekjóléti szolgálat szervezési, szolgáltatási és gondozási feladatokat végez. Ennek keretében folyamatosan figyelemmel kell kísérnie a településen élő gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét. A gyermek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése érdekében a szolgálat elsődleges kötelességei közé tartozik a szülők tájékoztatása a gyermek fejlődését biztosító támogatásokról, valamint az e támogatásokhoz való hozzájutás elősegítése. (Ez azt is jelenti, hogy ha a szülő valamilyen okból nem tud írni, akkor a Szolgálat munkatársának kell megírnia – jegyzőkönyvben rögzítenie – a pénzbeli ellátást igénylő kérelmet.)

Az ombudsman megkeresésére a jegyző tájékoztatott minket, hogy tudomása szerint a család településre költözésére 1998-ban került sor. Mindezek ellenére a helyi gyermekjóléti szolgálattól az elmúlt években semmilyen jelzés nem érkezett sem hozzá, sem a városi gyámhivatalhoz e gyerekek helyzetéről.

A gyermekek mindenek fellett álló érdekének védelme miatt a gyermekjóléti szolgálatnak és a jegyzőnek (aki az elsőfokú gyámhatósági jogkör gyakorlója) fel kellett volna hívnia a szülők figyelmét, hogy a lakcím-bejelentés megtételével – amellyel már jogosultak lettek volna a Gytv.-ben biztosított támogatási formák helyi igénylésére – kiküszöbölhető, illetőleg csökkenthető lett volna a gyermekek kétségtelenül fennálló veszélyeztetettsége. A gyermekvédelmi szolgálat, illetve a polgármesteri hivatal munkatársai nem teheték volna meg azt, hogy nem vesznek tudomást arról, hogy öt gyermek a kialakult helyzetben nem tehet eleget tankötelezettségének pusztán azért, mert az iskola igazgatója – a gyermekek fejlődése szempontjából lényegtelen ok miatt, nevezetesen azért, mert nem rendelkeznek bejelentett lakcímmel – elutasította a szülők beiskolázási kérelmét.

(Talán nem érdektelen megjegyezni azt sem, hogy hasonló esetekben a gyermekvédelmi feladatokat ellátó tisztviselők kötelessége számon kérni a szülőkön a gyermekek iskoláztatására vonatkozó szabályok betartását. A tankötelezettségre vonatkozó szabályok megszegése egyébként felvetheti a szabálysértési felelősség kérdését.)

A Gytv. szerint tehát a gyermekjóléti szolgálat alapfeladata a gyermekek veszélyeztetettségét észlelő- és jelzőrendszer működtetése. A tényekből egyértelműen megállapítható, hogy a településen ez a jelzőrendszer – a panaszos család gyermekei esetében – nem működött. A helyi szolgálat nem észlelte hogy a gyermekek nem járnak iskolába, és azt sem, hogy gyermekvédelmi támogatásban nem részesülnek.

Az önkormányzat semmilyen anyagi vagy erkölcsi támogatást nem nyújtott a településen élő cigány családnak, sőt arra sem reagált, hogy a családot ismeretlen emberek, csoportok több alkalommal megfenyegették, inzultálták, gépjárműüket megrongálták. A roma család az atrocitások miatt nem tett rendőrségi feljelentést, és e cselekményekkel kapcsolatban az önkormányzat illetékesei sem kezdeményeztek intézkedést: hallgatólagosan tudomásul vették, illetőleg a közvélemény rovására írták a cigányokkal szemben megnyilvánuló ellenszenvet.

A panaszos feltételezte, hogy az önkormányzat hallgatásával, passzivitásával hozzájárult a családjával szembeni ellenséges hangulat kialakításához.

A mindennapos zaklatások, illetőleg az ellenséges indulat megtapasztalása miatt a roma család – a beadványozó előadása szerint – végül is arra kényszerült, hogy a visszatérés szándéka nélkül, biztonságát féltve "elmeneküljön" a településről, feladva a család tulajdonában álló ingatlant.

A tények és az eset körülményei felvetik – akár közvetlen szándék nélkül – a hátrányos megkülönböztetés megtörténtét, hiszen az ismertetett visszasságok végül azt eredményezték, hogy a település megszabadult roma lakosaitól.

Az ügyben tájékoztattuk a polgármestert és a képviselő-testületet, valamint a jegyzőt arról, hogy – az ismertetett események és körülmények miatt – a roma család nem kíván a községben lévő ingatlanába visszatérni, a települést a végleges eltávozás szándékával hagyták el. Az építkezés minden megtakarított pénzüket felemésztette és a további hitelfelvételre sincs lehetőségük.

Mivel az önkormányzat, illetőleg a község hivatalos szerveinek, sőt magának a lakosságnak a felelőssége is felmerült, úgy gondoljuk elvárható, hogy az önkormányzat segítő módon működjék közre az ingatlan értékesítésében.

Mindezek alapján az ombudsman azzal a kezdeményezéssel fordult a község képviselő-testületéhez, hogy:

1. vizsgálja meg a helyi gyermekvédelmi rendszer működését, valamint e rendszer működtetőinek – így különösen a körjegyzőknek, a gyermekjóléti szolgálat munkatársainak, valamint az igazgatónőnek – felelősségét e gyermekeket ért jogtalan hátrányok miatt;
2. a jövőben az önkormányzat fordítson fokozott figyelmet a településen élők jogbiztonsághoz való jogának érvényesülésére, különös figyelemmel az ügyfél tájékoztatására és a jogorvoslati jogok biztosítására;
3. hívja fel a jegyző figyelmét az államigazgatási eljárás szabályainak betartására;
4. az önkormányzat – a lehetőségeihez mérten – orvosolja a panaszosokat és gyermekeiket ért anyagi és erkölcsi károkért;
5. kezdeményezzen tárgyalásokat a panaszosokkal arról, hogy ha a család mégis a községben szeretne letelepedni, akkor az önkormányzat ezt milyen eszközökkel tudja támogatni, biztonságukat és jogaikat miképpen tudja garantálni;

6. amennyiben a család mégsem kíván visszatérni a településre, akkor az önkormányzat fontolja és vizsgálja meg, hogy miképpen tud segíteni a panaszosok lakhatási gondjainak megoldásában, valamint az ingatlan hasznosításában.

A fentieken túl az ombudsman felkérte a község körjegyzőjét, hogy amennyiben a család megváltoztatja jelenlegi szándékát, és a településen kívánnak letelepedni, úgy teljesítse a Nytv.-ben előírt kötelezettségeit. (A képviselő-testület és a körjegyző válasza még nem érkezett meg.)"

7. A szakmai etika kérdései

Etosz: ókori görög eredetű, szokást, illemet, hagyományt jelent. Mai felfogás szerint erkölcs, erkölccsel foglalkozó tudomány. Viselkedési normák, magatartási szabályok gyűjteménye. Történelmi koronként változik, igazodik az adott kor társadalmához.

Leíró etika: leírja egy társadalom tényleges etikai, erkölcsi állapotát.

- Az erkölcs szociológia azzal foglalkozik, hogy a társadalomban egyes népcsoportok vagy rétegek milyen elvek szerint illetve normák szerint élnek.
- Az erkölcs pszichológia: foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a születéstől a felnőtté válásig hogyan sajátítják el az erkölcsi normákat az emberek (hagyományok találhatóak, vallási háttere van).

Normatív etika feladata a normák adása,

- az általános etika azt vizsgálja, hogy egy adott társadalomban az egyénnek hogyan kell viselkednie.
- Az alkalmazott etika vagy szakmai etika a hivatásgyakorlással kapcsolatos etikai normákat írja le. Legrégibbi etikai kódex a Hippokratész- i eskü.

Attól függően, milyen területtel kerülünk kapcsolatba, nagyon sokféle etikai kódex-szel találkozhatunk. Van reklám etika, média etika, politikai etika, oktatási etika, üzleti etika, közszolgálati etika, statisztikai etika, pszichológiai etika, sőt vadászati etika. Elkészült a szociális munka etikai kódexe is, melyet a gyermekellátásban is alkalmazunk, bár célszerű lenne egy külön kódex készítése.

A szociális munka etikája segít a szakembernek a gyakorlat morálisan helyes módjának felismerésében, és megtanítja arra, hogyan kell helyesen döntenie szakmai szituációkban. Nehéz helyzetben kell etikai döntéseket hozni – vitás kérdésekben, pl. abortusz, gyermek elhelyezés, örökbefogadás, genetikai eljárások.

A szociális munka etikai kódexe tartalmazza az etikai elvek összességét, amelyeknek a betartását az adott szakma képviselőitől elvárják. Tartalmazza azokat a szankciókat is, amelyeket azok ellen alkalmaznak, akik nem hajlandók vagy nem tudnak az elvárásoknak megfelelni. A közös elemeket célozzák meg, megfelelő segítség lehet a szakember orientálásában a szakmát illető kérdésekben. Napjainkban azt a célt szolgálják, hogy irányelvként használhassák őket minden lehetséges helyzetben. A gyakorlati szakember számára irányelveket fogalmaz meg arra az esetre, ha a gyakorlatban olyan dilemmával találkozik, amely etikai kérdést tartalmaz. Ha a kliensek nem látják a szakmai kompetenciát, a kódex segítséget nyújt számukra a hozzá nem értőkkel szemben. A szakemberek viselkedését és kapcsolatait szabályozza a klienssel, a kollégákkal, más szakmák képviselőivel. Felhívja a figyelmet arra, hogy a szakmának gondoskodnia kell a szupervízió rendszerének megszervezéséről.

A szakmai etikai kódex elleni érvek közé tartozik, hogy a korrekt gyakorlati munka jártasságra és kompetenciára épül. Minden eset más, és minden kliens más problémát tár fel. Az etika és az értékek iránti túlzott kötelezettségvállalás eltérítheti a szakembert a jártasságok és ismeretek további elsajátításától. A szociális területen dolgozó számára nincs sok idő az etikai felvetések elemzésére, mivel a gyakorlat gyors döntést igényel. Azt teszi, amiről úgy gondolja, hogy a kliens számára a legjobb. A „mi a helyes” kérdését országonként, vagy egy országban más-más időpontban, más népességi csoportok szerint is különbözőképpen válaszolják meg. Elfogadása erőszakos beavatkozást eredményezhet a szakembernél, ha csak ennek a dokumentumnak a szelemében tevékenykedhet.

A szociális munka alapja minden ember értékének és méltóságának elismerése, származásra, társadalmi helyzetre, nemre, szexuális orientációra, korra, meggyőződésre vagy a társadalmi hozzájárulás mértékére való tekintet nélkül.

A szociális munka fontos szempontja az emberi jólét. Ezért arra törekszik, hogy enyhítse, és megakadályozza a nélkülözést és a szenvedést. Egyéneknek, családoknak, csoportoknak, közösségeknek segítséget nyújt a megfelelő szolgáltatások biztosítása és működtetése révén, és a szociális tevékenységhez való hozzájárulásukkal.

A Szociális Munka Etikai Kódexe az ENSZ Emberi Jogok Nyilatkozatára, az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezményre, az Emberi Jogok Európai Egyezményére valamint a Szociális Munkások Nemzetközi Szövetségének Szakmai Kódexére támaszkodik. A szociális szakember az általános adatvédelmi szabályokon túl is köteles biztosítani a titoktartást és az információk felelős kezelését. Szabályozza a szociális szakember kapcsolatát a klienssel, a szakmával, a munkatársaival, viszonyát a munkahelyéhez és a társadalomhoz.

Kiscsoportban olvassák el a következő esetfelvetéseket, majd beszéljék meg az etikai kódex alatta szereplő pontja szerint mit tennének!⁷ Önellenőrzésként a szakemberek válaszait a hivatkozásban szereplő Web oldalon elolvashatják.

"Egy idős ügyfél esetében, elfogadható-e bármely csekély, gesztus – értékű ajándék pl. egy kávé, aki ha nem fogadjuk el, személyes sértésnek veszi, egyben a fele való foglalkozás, odafigyelés, bizalom hiányát vélelmezi a visszautasításban. Megszokták, hogy más szakmabelieknek adni szoktak hálából, ezért felteszik a kérdést, mivel tartozom? Adni szeretnének, csekély, vagy nagyobb ajándékot, és a visszautasítást rosszul élik meg."

Mit fogadhat el egy szociális munkás, léteznek e értékhatárok, vagy az etikai szabályokból egyértelműen levezethető, hogy semmit?

"X nevű klubház pszichiátriai betegek ellátását biztosítja, a klubházban egy az alapvető higiénéiára nem adó beteg okoz problémát, melyet több esetmegbeszélésen átbeszéltek, de megoldás nem született. A tisztálkodási lehetőség biztosítva van, de nem veszi igénybe a kliens, hiába próbálták rávezetni különböző módszerekkel, mely mind a két részről megalázó szituációkat teremt, ezért azonnali megoldást kíván. Mindenkit zavar ez a tény, emiatt nehéz a Kódex 15. pontjának megfelelni, és az ügyfelet „megkülönböztetés nélkül” a szolgáltatásban részesíteni. Mit tegyünk vele, és a helyzettel?"

A szociális munkás arra törekszik, hogy az általa nyújtott szolgáltatások megkülönböztetés nélkül –mindenki számára elérhetőek legyenek.

"Pénzt nem adok, de adhatok-e élelmiszert a saját hatáskörömön belül? Én már adtam kenyeret, éhes ügyfelemnek."

Adhat-e a szociális munkás a tudásán kívül bármit is a kliensének?

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

A tananyag elsajátításához fejezetenként különböző feladatok elvégzése szükséges. Első lépésként a szakmai információ tartalom értelmezése történik, majd az olvasott szöveg feladattal vezetett feldolgoása. Ekkor az

- olvasott szakmai szöveget kell megértenie,
- rendszerekben kell gondolkodnia,

---

⁷http://www.ertvedeled.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=72:etikai-kerdesek-a-kliensek-es-a-szocialis-munkasok-kapcsolataban&catid=42:egyeb-anyagok&Itemid=93

- az olvasott szakmai szöveget a benne lévő feladatokhoz értelmezve, problémaelemzése, és problémafeltárása.

A válaszadás írásban történik, ekkor:

- vagy önállóan, egyedül dolgozik a tanulás során,
- vagy vannak feladatok, melyek megoldásához munkatársat választ magának, és párban, illetve kiscsoportban dolgoznak a tanulás során.

Tapasztalatok értelmezése szintén önállóan, vagy párban, kiscsoportban zajlik. Az információgyűjtéshez internet használata szükséges.

A szakmai információtartalom feladataihoz használható az elméleti ismertetés, könnyen vissza tud lépni egy-egy kérdés kapcsán. Az önellenőrző feladatokkal azonban már az elsajátított ismereteket ellenőrizheti, ekkor már a szakmai információtartalmat emlékezetből használja!

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Írja le a következő fogalmak tartalmát!

Jog: _____

_____

Normák: _____

_____

Jogforrások: _____

_____

Jogforrási hierarchia: _____

Jogszabályi hierarchia: _____

Mikor érvényes egy adott jogszabály?

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

2. feladat

Sorolja fel az alapvető személyiségi- és szabadságjogok csoportjait!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Milyen kötelezettségei vannak az állampolgárnak?

1. _____
2. _____
3. _____

3. feladat

Mi a célja az Alkotmányunknak?

_____

_____

Mit jelent, hogy az Alkotmány deklaratív?

_____

Mi a feladata az Alkotmánynak?

_____

_____

4. feladat

Definiálja a következő államhatalmi szerveket!

1. Országgyűlés: _____

_____

2. Kormány: _____

_____

3. Alkotmány Bíróság: _____

_____

4. Önkormányzatok: _____

_____

_____

_____

Sorolja fel Magyarországon milyen Országgyűlési Biztosok Működnek!

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. feladat

Mit jelent a személyes adat, és milyen feltételek megléte esetén kezelhető?

Személyes adat: _____

_____

_____

Személyes adat akkor kezelhető, ha _____

_____

Mit jelent a különleges adat, és milyen feltételek megléte esetén kezelhető?

Különleges adat: _____

_____

_____

Különleges adat akkor kezelhető, ha _____

_____

Mit nevezünk közérdekű adatnak?

Közérdekű adat: _____

_____

_____

_____

6. feladat

Soroljon fel minimum tíz gyermeki jogot!

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____
6. _____
_____
7. _____
_____
8. _____
_____
9. _____
_____
10. _____
_____
_____
_____
_____

MUNKANYAG

Melyek a gyermek kötelességei?

1. _____
2. _____
3. _____
- _____

Pótolja ki a következő mondatot!

Gyermekkorú (_____) nem _____, fiatalkorú (_____) életkor: _____ büntetések – _____, közmunka, pénzbüntetés, kényszergyógyítás, _____, mediáció.

7. feladat

Mely egyezményekre támaszkodik a Szociális Munka Etikai Kódexe?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Definiálja a szakmai etika fogalmát!

_____

_____

_____

Írja le a Szociális Munka Etikai Kódexe ellen felsorolt érveket!

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____
6. _____
_____
7. _____
_____

MUNKANYAG

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Írja le a következő fogalmak tartalmát!

Jog: az állam által alkotott és szankcionált magatartási szabályok összessége, mely a társadalom fejlődésével folyamatosan változik és maga is kiváltja jogszabályok képződését. _____

Normák: kulturális, történelmi hagyományokon alapuló szabályok. Társadalmanként és történelmi távlatokban is változó, irratlan. A társadalmi érintkezés során, a társadalom tagjainak tevékenységeikre érvényesülnek. A szabályok a társadalom tagjainak viselkedését befolyásolják, értéket közvetítenek. _____

Jogforrások: tágabb értelemben az a társadalmi jelenség, társadalmi viszony, amely kiváltja a jogszabály megalkotását. Alkotmányjogi értelemben a belső jogforrás a társadalmi - emberi viszonyokat szabályozza (kinek a jogosultsága a jogszabály megalkotása); külső jogforrás maga a jogszabály (a jogszabály megismerésének a tárgya). _____

Jogforrási hierarchia: Alkotmány + Országgyűlés + Kormány + Önkormányzatok _____

Jogszabályi hierarchia: Alkotmány + Törvény + Rendelet + Határozat + Utasítás + Közlemény _____

Mikor érvényes egy adott jogszabály?

1. Ha illeszkedik a jogszabályi hierarchiába. _____

2. Tartalma nem ellentétes magasabb rendű jogszabállyal. _____

3. Kihirdetett a Kormány hivatalos lapjában = Magyar Közlöny _____

4. Mindenki számára elérhető, nyilvános. _____

2. feladat

Sorolja fel az alapvető személyiségi- és szabadságjogok csoportjait!

1. Egyenjogúság, jogegyenlőség _____
2. Alapvető személyi és szabadságjogok _____
3. Politikai és szabadságjogok _____
4. Kulturális, szociális és gazdasági jogok _____
5. Harmadik generációs jogok _____
6. Státuszjogok _____

Milyen kötelezettségei vannak az állampolgárnak?

1. Gazdasági, anyagi szolgáltatási kötelezettség = közteherviselés (Szja, áfa, helyi adók, illetékek). _____
2. Polgárvédelem, hadkötelezettség. _____
3. Kiskorú nevelésének, taníttatásának kötelezettsége. _____

3. feladat

Mi a célja az Alkotmányunknak?

Célja, hogy garantálja az állampolgárok számára a szabadságot, jogaik tiszteletben tartását, és védelmét a hatalommal szemben. _____

Mit jelent, hogy az Alkotmány deklaratív?

Deklaratív = kinyilatkoztató, ezért tartalmát törvényi és rendeleti szinten fel kell dolgozni. _____

Mi a feladata az Alkotmánynak?

Meghatározza az állam kereteit és jogait, valamint az állampolgárok jogait és kötelezettségeit. Kifejezi a társadalmi berendezkedést, megállapítja és biztosítja a személyes szabadságjogokat és a jogegyenlőséget. _____

4. feladat

Definiálja a következő államhatalmi szerveket!

1. Országgyűlés: törvényalkotó népképviselői szerv - választással alakul. Törvényt csak az Országgyűlés alkothat, meghatározza a Kormány felépítését, szervezetét, a kormányzás irányát. _____
2. Kormány: a törvényben megfogalmazottak végrehajtásának irányítója, működteti a közigazgatást, irányítja a kormányzati szerveket. _____
3. Alkotmány Bíróság: feladata az Alkotmány védelme. Döntését testületileg hozza, tagjait az Országgyűlés nevezi ki határozott időre. A működésére vonatkozó törvényt az Országgyűlés alkotta, ez közvetve függő helyzetet eredményezhet. _____
4. Önkormányzatok: egy adott település lakosságát jelentik. Tevékenysége felett csak törvényességi felügyelet gyakorolhatnak, függetlenek. Népképviselői szerv, választott testület irányítja. Működésüket az Országgyűlés külön törvényben szabályozza, e törvény keretei között saját szervezeti és működési szabályzatában alakíthatják ki működésük részletes kereteit, rendjét. _____

Sorolja fel Magyarországon milyen Országgyűlési Biztosok Működnek!

1. Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa _____
2. Nemzeti- és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Biztosa _____
3. Adatvédelem Országgyűlési Biztosa _____
4. Jövő Nemzedékének Országgyűlési Biztosa _____

5. feladat

Mit jelent a személyes adat, és milyen feltételek megléte esetén kezelhető?

Személyes adat: bármely meghatározott (azonosított vagy azonosítható) természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. A személy különösen akkor tekinthető azonosíthatónak, ha őt — közvetlenül vagy közvetve — név, azonosító jel, illetőleg egy vagy több, fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző tényező alapján azonosítani lehet. _____

Személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy — törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben helyi önkormányzat rendelete elrendeli _____

Mit jelent a különleges adat, és milyen feltételek megléte esetén kezelhető?

Különleges adat: a faji eredetre, a nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre, a szexuális életre vonatkozó adat, valamint a bűnügyi személyes adat.

Különleges adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett írásban hozzájárul, vagy nemzetközi egyezményen alapul, vagy Alkotmányban biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűnmegelőzés vagy a bűnüldözés érdekében törvény elrendeli, egyéb esetekben azt törvény elrendeli _____

Mit nevezünk közérdekű adatnak?

Közérdekű Adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől. _____

6. feladat

Soroljon fel minimum tíz gyermeki jogot!

1. A gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez. _____
2. Joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, valamint önálló életvitelének megteremtéséhez. _____
3. A fogyatékos, tartósan beteg gyermeknek joga van a fejlődését és személyisége kibontakozását segítő különleges ellátáshoz. _____
4. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségére káros szerek ellen védelemben részesüljön. _____
5. Joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással — fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal —, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak. _____
6. Joga van ahhoz, hogy a médiában fejlettségének megfelelő, ismeretei bővítését segítő, a magyar nyelv és kultúra értékeit őrző műsorokhoz hozzáférjen, továbbá hogy védelmet élvezzen az olyan káros hatásokkal szemben, mint a gyűlöletkeltés, az erőszak és a pornográfia. _____
7. A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani. _____
8. A gyermeknek joga van — örökbefogadó családban vagy más, családot pótló ellátás formájában — a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodást helyettesítő védelemhez. _____
9. A gyermek helyettesítő védelme során tiszteletben kell tartani lelkiismereti és vallásszabadságát, továbbá figyelemmel kell lenni nemzetiségi, etnikai és kulturális hovatartozására. _____
10. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy mindkét szülőjével kapcsolatot tartson abban az esetben is, ha a szülők különböző államokban élnek. _____

Melyek a gyermek kötelességei?

1. Gondozása és nevelése érdekében szülőjével vagy más törvényes képviselőjével, gondozójával együttműködjön. _____
2. Képességeinek megfelelően tegyen eleget tanulmányi kötelezettségének. _____
3. Tartózkodjék az egészségét károsító életmód gyakorlásától és az egészségét károsító szerek használatától. ____

Pótolja ki a következő mondatot!

Gyermekkorú (14 év alatti) nem **büntethető**, fiatalkorú (14-18 év) életkor: **specifikus** büntetések – **javító intézet**, közmunka, pénzbüntetés, kényszergyógyítás, **pártfogó felügyelet**, mediáció.

7. feladat

Mely egyezményekre támaszkodik a Szociális Munka Etikai Kódexe?

1. az ENSZ Emberi Jogok Nyilatkozatára _____
2. az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezményre _____
3. az Emberi Jogok Európai Egyezményére _____
4. a Szociális Munkások Nemzetközi Szövetségének Szakmai Kódexére _____

Definiálja a szakmai etika fogalmát!

Az alkalmazott etika vagy szakmai etika a hivatásgyakorlással kapcsolatos etikai normákat írja le. Legrégbbi etikai kódex a Hippokratész- i eskü _____

Írja le a Szociális Munka Etikai Kódexe ellen felsorolt érveket!

1. A korrekt gyakorlati munka jártasságra és kompetenciára épül. _____
2. Minden eset más, és minden kliens más problémát tár fel. _____
3. Az etika és az értékek iránti túlzott kötelezettségvállalás eltérítheti a szakembert a jártasságok és ismeretek további elsajátításától. _____
4. A szociális területen dolgozó számára nincs sok idő az etikai felvetések elemzésére, mivel a gyakorlat gyors döntést igényel. _____
5. A „mi a helyes” kérdését országonként, vagy egy országban más-más időpontban, más népességi csoportok szerint is különbözőképpen válaszolják meg. _____
6. Elfogadása erőszakos beavatkozást eredményezhet a szakembernél, ha csak ennek a dokumentumnak a szejemében tevékenykedhet. _____
7. Azt teszi, amiről úgy gondolja, hogy a kliens számára a legjobb. _____

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1990. évi LXV. Törvény a helyi önkormányzatokról
- 1992. évi LXIII. Törvény A személyes adatok védelméről és közérdekű adatok nyilvánosságáról
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.
- 1949. évi XX. Törvény A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA
- <http://www.koziglap.hu/index.php?name=Forums&file=viewtopic&p=7247> 2010. június 20.
- <http://www.egyenlobanasmod.hu/index.php?g=zanza/ez.htm> 2010. Július 05.
- <http://www.romnet.hu/jogtar/2001kjolakh.html> 2010.07.10.
- http://www.ertedvedel.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=72:etika-i-kerdesek-a-kliensek-es-a-szocialis-munkasok-kapcsolataban&catid=42:egyeb-anyagok&Itemid=93
- Dr. Bíró Endre: A gyermekek jogairól Budapest, 1993.
- Heller Ágnes: Általános etika Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1993.
- Szekeresné dr. Makra Ibolya: Közigazgatási és jogi ismeretek NCsSzI 2004.

AJÁNLOTT IRODALOM

- 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet a nevelési - oktatási intézmények működéséről
- 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
- 1949. évi XX. Törvény A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA
- 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1990. évi LXV. Törvény a helyi önkormányzatokról
- 1992. évi LXIII. Törvény A személyes adatok védelméről és közérdekű adatok nyilvánosságáról
- 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
- 1993. évi LXXIX. Törvény a közoktatásról;
- 1997. évi LXXX. Törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.
- 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 2004. évi CXL. Törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

- 22/1992. (I. 28.) Korm. Rendelet a helyi önkormányzatok polgármestereinek és jegyzőinek, valamint a köztársasági megbízottak népjóléti igazgatási feladat- és hatáskörének megállapításáról
- 259/2002. (XII. 18.) Korm. Rendelet a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatótevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozói engedélyről
- Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába Bp. Osiris 1997
- Balog Miklósné (szerk.): Szociális segítő Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991.
- Bujdosó Balázs – Kemény Ferenc: Fogytékosság és rehabilitáció NSzFI Szociális Szolgáltatások Szakmacsoport, Budapest 2009.
- Csányi Yvone : Együttnevelés ALTERN 5. IFA-OKI, Budapest, 1995
- Dr. Bíró Endre: A gyermekek jogairól Budapest, 1993.
- Ferge Zsuzsa: Szociálpolitika és társadalom (T_Twins Bp. 1991)
- Gönczöl Katalin és Kerecsi Klára (szerk.): A deviancia szociológiája Szöveggyűjtemény a szociális szakképzés számára
- Hazai Vera–Herczog Mária (szerk.): A gyermekvédelem nemzetközi gyakorlata. Pont Kiadó, 1994.
- Heller Ágnes: Általános etika Cserépfalvi Kiadó, Budapest, 1993.
- Lovas Zsuzsa–Herczog Mária: Mediáció, avagy a fájdalommentes konfliktuskezelés Múzsák Bp,1999.
- Neményi Mária (szerk.): A család Gondolat, Budapest, 1988.
- Papp Győző, Dr. Lovász Zsuzsanna: Családvédelem, családgondozás – segédanyag a szociális szakvizsgálóhoz NCSzI 2004.
- Szekeresné dr. Makra Ibolya: Közigazgatási és jogi ismeretek NCSzI 2004.

A(z) 1868–06 modul 001–es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
55 761 01 0000 00 00	Csecsemő- és gyermeknevelő- gondozó
54 761 02 0010 54 01	Gyermekotthoni asszisztens
54 761 02 0010 54 02	Kisgyermekgondozó, -nevelő
54 761 02 0100 33 01	Gyermek- és ifjúsági felügyelő
54 761 02 0100 31 01	Házi időszakos gyermekgondozó
33 761 01 0000 00 00	Nevelőszülő

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

15 óra

MUNKANYELV

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:

Nagy László főigazgató